

## Toeristisch-recreatieve bewegwijzering Gemeente Heeze-Leende

### Inleiding

Gemeente Heeze-Leende heeft een grote diversiteit aan toeristisch-recreatief aanbod. Echter zijn sommige bestemmingen niet eenvoudig te vinden door het ontbreken van goede bewegwijzering. In 2009 is hiertoe de eerste beleidsnotitie voor toeristisch-recreatieve objecten vastgesteld. Destijds is er direct een groot bewegwijzeringplan opgesteld waarin een groot aantal objecten voorzien zijn van verwijzingen. Ook in 2011 en 2012 zijn er, via Recreatief Heeze-Leende, een aantal bedrijven voorzien van bewegwijzering.

Ondertussen is het beleid al vijf jaar oud en zijn er een aantal nieuwe ontwikkelingen en wensen waardoor het wenselijk is om het beleid, daar waar nodig bij te stellen. Vanuit de horeca en winkeliers bestaat de wens om ook objecten binnen de kernen te gaan verwijzen. Deze laatste wens is ook opgenomen in het Uitvoeringsplan Economische zaken 2014-2018.

In het beleid van 2009 is nadrukkelijk de keuze gemaakt om de richtlijnen van de CROW te volgen, die aangevuld zijn met lokale keuzes. Deze keuze is de afgelopen vijf jaar niet veranderd. De uitgangspunten zijn dus niet veranderd.

Wat wel gewijzigd is, is de werkwijze, waarin nu ook een onderscheid gemaakt wordt tussen binnen en buiten de bebouwde kom.

Daarnaast zijn de criteria voor dagrecreatieve, verblijfsrecreatieve en horeca bedrijven, voor zowel binnen als buiten de bebouwde kom aangevuld en aangescherpt.

Met deze aanpassingen blijven we binnen de richtlijnen zoals aangegeven door de CROW en komen we, voor een deel, tegemoet aan de wensen vanuit de lokale ondernemers.

In de praktijk betekent dit geen grote toename van het aantal borden in de openbare ruimte. In bijlage twee treft u een lijst met objecten, die volgens het aangepaste beleid, in aanmerking komen voor verwijzing.

### 1. Uitgangspunten

Het plaatsen van toeristisch-recreatieve bewegwijzering zal worden uitgevoerd aan de hand van een aantal algemene uitgangspunten en specifieke selectiecriteria;

#### Doeltreffendheid:

De bewegwijzering dient voornamelijk ten dienste te staan van de weggebruiker. Met "weggebruiker" worden zowel bezoekers, als zeker ook bewoners van de Gemeente Heeze-Leende bedoeld.

Er mag echter geen overvloed aan bebording geplaatst worden.

Door het binnen de perken houden van het aantal borden, zal de duidelijkheid voor de bezoekers vergroot worden. Immers zal een overvloed aan borden er toe leiden dat men door de "bomen het bos niet meer ziet"

Voorop staat doeltreffendheid van de bewegwijzering, daarna wordt bekeken hoe dit zo sober mogelijk kan gebeuren.

#### Uniformiteit

Om doeltreffend te kunnen zijn is het belangrijk dat de weggebruikers in slechts één oogopslag de juiste bewegwijzering kunnen vinden. Door het toepassen van bewegwijzering die niet alleen in de Gemeente Heeze-Leende, maar ook regionaal en zelfs internationaal wordt gebruikt, wordt de herkenbaarheid van de bewegwijzering groter. Problemen als "zoekgedrag", opstoppingen en wildgroei aan borden kunnen hiermee voorkomen. Om te komen tot uniforme bewegwijzering zullen de CROW richtlijnen<sup>1</sup> gebruikt **Voorbeeld onoverzichtelijke bewegwijzering** worden (zie § 8).

In de volgende paragraaf wordt de werkwijze uiteengezet.

1) Crow-publicatie 262: Richtlijnen toeristische bewegwijzering. Toeristisch-recreatieve objecten en toeristische routes; mei 2008

## 2. Werkwijze

De te volgen werkwijze is afhankelijk van de bestemming, te weten; niet-commerciële en commerciële bestemmingen en bestemmingen binnen en buiten de bebouwde kom.

### Niet-commerciële bestemmingen

Onder niet-commerciële bestemmingen wordt verstaan; *bestemmingen zie niet streven naar het maken van winst.....*

Vanwege het algemene belang dat deze bestemmingen voor zowel bewoners als bezoekers hebben zullen deze meegenomen worden in het bewegwijzeringplan van de Gemeente Heeze-Leende. In 2009 zijn de meeste lokale voorzieningen al voorzien van verwijzing.

### Commerciële bestemmingen

Onder commerciële bestemmingen worden gerekend; bestemmingen met als doel het maken van winst. Voor instellingen met een commercieel doel, geldt dat de Gemeente Heeze-Leende "vraaggericht" zal werken. Zij worden dus niet opgenomen in het bewegwijzeringplan van Gemeente Heeze-Leende, maar kunnen op eigen initiatief een aanvraag voor verwijzing doen.

In 2011 en 2012 zijn de aanvragen van ondernemers gebundeld door Recreatief Heeze-Leende. Hiermee komen er bij gemeente Heeze-Leende per jaar slechts 1 of 2 (gebundelde) aanvragen binnen, waardoor de Deze werkwijze zal ook vanaf 2015 op deze manier voortgezet gaan worden.

### Binnen en buiten de bebouwde kom

In de oude selectiemethodiek werd binnen de bebouwde kom alleen verwezen naar niet-commerciële objecten. Buiten de bebouwde kom kwamen zowel commerciële als niet-commerciële objecten in aanmerking voor een verwijzing.

Vanuit de ondernemers kwam het verzoek om, in bepaalde gevallen, ook objecten binnen de bebouwde kom te verwijzen. De CROW richtlijnen biedt ruimte om hierin te voorzien.

In de selectiecriteria en aanvullende criteria zijn een aantal nieuwe "spelregels" hiervoor opgenomen, Hierdoor kan in een behoefte worden voorzien, zonder dat de doelmatigheid in het geding komt en er een **wildgroei** aan borden ontstaat.

### Aanvragen

Aanvragen voor niet commerciële objecten kunnen direct worden ingediend bij gemeente HeezeLeende. Aanvragen voor commerciële objecten dienen zoveel mogelijk via Recreatief Heeze-Leende te worden ingediend. Zij bundelen de aanvragen, zodat het slechts een of twee maal per jaar uitvoering gegeven hoeft te worden aan het beleid.

### Bestaande verwijzingen

Bestaande verwijzing wordt, zoveel mogelijk, ook in de nieuwe objectbewegwijzering opgenomen. Immers, hiermee wordt zoveel mogelijk verwarring bij de weggebruikers voorkomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. bewegwijzering die door Gemeente Heeze-Leende geplaatst is en waarvan zij eigenaar is
2. bewegwijzering geplaatst door ondernemers of particulieren, waarvoor een vergunning is verleend
3. bewegwijzering geplaatst door ondernemers of particulieren, waarvoor geen vergunning is verleend / illegale bewegwijzering.

Huidige bewegwijzering waarvan de Gemeente Heeze-Leende eigenaar is worden meegenomen binnen dit project en zullen dus vervangen worden door de nieuwe verwijzingen.

Bestaande bewegwijzering, geplaatst door een ondernemer of particulier met vergunning dient op termijn vervangen te worden door bewegwijzering die aan de uniforme eisen voldoet.

De borden dienen vervangen te worden indien:

- de technische levensduur is bereikt
- een bedrijf van eigenaar verandert
- een of meer borden aan dezelfde ondersteuningsconstructie worden vervangen.

Bestaande bewegwijzering, geplaatst door ondernemers of particulieren, maar waarvoor geen vergunning is verleend zal worden verwijderd.

## 3. Selectiecriteria

In de Gemeente Heeze-Leende hebben objecten die aan de volgende selectiecriteria voldoen recht op toeristisch-recreatieve bewegwijzering:

Voorzieningen die:

1. als kerntaak toerisme en/of recreatie hebben (zie § 4)

2. toegankelijk zijn voor toeristen en/of passanten (zie § 4)
3. het algemeen maatschappelijk nut dienen (zie § 4)

Hiertoe behoren:

- Geografische centra
- Specifieke doelen en gebieden
- Recreatie- en natuurgebieden, mits deze voldoen aan de aanvullende criteria
- Recreatieve poorten, natuurpoorten en recreatieve startpunten
- Openbare gebouwen, mits deze voldoen aan de aanvullende criteria
- Culturele instellingen, mits deze voldoen aan de aanvullende criteria
- Zorginstellingen, mits deze voldoen aan de aanvullende criteria
- Sportaccommodaties, mits deze voldoen aan de aanvullende criteria
- Dagrecreatieve voorzieningen, mits voldoen aan de aanvullende criteria
- Verblijfsrecreatieve voorzieningen, mits zij voldoen aan de aanvullende criteria
- Horeca, mits zij voldoen aan de aanvullende criteria
- Monumenten, mits zie voldoen aan de aanvullende criteria

#### 4. Aanvullende criteria

##### 1. Geografische doelen

- Hoofdkernen en dorpen Geen aanvullende criteria

##### 2. Specifieke doelen en gebieden

- (winkel)Centra en wijken  
In de gemeente Heeze-Leende zijn geen specifieke winkelcentra aanwezig waarnaar verwezen hoeft te worden. Het centrum op zich is voldoende om naar te verwijzen. Specifieke buurten en wijken binnen de gemeente Heeze-Leende zullen niet opgenomen worden in de bewegwijzering. Deze hebben geen belang voor toeristen en recreanten.
- Industrierterreinen  
Industrierterreinen vallen niet onder toeristisch-recreatieve bewegwijzering en worden binnen dit project niet bewegwijzerd.
- Recreatie- en natuurgebieden  
Recreatie- en natuurgebieden van tenminste 350 ha groot en die opengesteld zijn voor publiek hebben recht op verwijzing.
- Recreatieve poorten en startpunten  
Recreatieve poorten/natuurpoorten/startpunten bieden toeristisch-recreatieve informatie voor bewoners en bezoekers en hebben om die reden recht op bewegwijzering.

##### 3. Objecten

- Openbare gebouwen  
Een voor ieder vrij toegankelijk, niet commercieel en van algemeen nut zijnde gebouw, instelling of terrein, zoals een gemeentehuis of begraafplaats komt in aanmerking voor verwijzing. Hieronder vallen ook religieuze instellingen en gebouwen.
- Culturele instellingen  
Een voor ieder toegankelijk gebouw/object, bedoelt als bibliotheek, theater of museum komt in aanmerking voor verwijzing.
- Zorginstellingen  
Zorginstellingen dienen het algemeen maatschappelijk nut en hebben om die reden recht op bewegwijzering.
- Sportaccommodaties  
Alle sportaccommodaties komen in principe in aanmerking voor verwijzing. Deze verwijzing zal in eerste instantie dan wel enkel verwijzen naar de verschillende sportparken en sporthallen. Op of nabij het sportpark of -hal zelf zal de verwijzing specifiek worden gemaakt, naargelang de grootte en de opzet van het sportpark daar naar vraagt. Een overdekt zwembad wordt niet onder de verzamelnaam "sportaccommodatie" genoemd. Deze wordt op zichzelf vermeld.
- Dagrecreatievoorziening binnen de bebouwde kom:  
Dagrecreatieve voorzieningen binnen de bebouwde kom kunnen op eigen initiatief en eigen kosten een aanvraag tot het plaatsen van bewegwijzering doen.  
Een dagrecreatievoorziening met een bovenlokaal karakter komt in aanmerking voor verwijzing.  
Hierbij worden de richtlijnen van de CROW gevolgd (bijlage II van CROW publicatie 262, categorie 1).  
Dit betekent dat de volgende voorzieningen in aanmerking komen voor verwijzing:

- bezoekerscentrum
- dagcamping
- dagrecreatieterrein
- dierentuin
- museum
- pretpark
- safaripark
- windsurfplas

Daarnaast gelden de volgende aanvullende criteria:

De voorziening is:

- meer dan 6 maanden per jaar en 4 dagen per week geopend
- ook toegankelijk is zonder reservering

Niet in aanmerking komen voorzieningen genoemd in categorie 2, tenzij de betreffende voorziening een duidelijk bovenlokaal karakter heeft. Dit zijn o.a.:

- gedenkteken
- kinderboerderij
- picknickplaats
- speeltuin
- (individuele) winkels

Voor de complete lijst met categorie 2 wordt verwezen naar de CROW publicatie 262 De te plaatsen borden dienen te voldoen aan de eisen zoals gesteld in § 5.

- Dagrecreatievoorziening buiten de bebouwde kom.  
Deze voorzieningen kunnen op eigen initiatief en eigen kosten een aanvraag doen voor bewegwijzering.
- Verblijfsrecreatievoorzieningen binnen de bebouwde kom  
Verblijfsrecreatievoorzieningen binnen de bebouwde kom, kunnen op eigen initiatief en eigen kosten een aanvraag doen voor een bewegwijzering.  
Hierbij worden de richtlijnen van de CROW gevolgd (bijlage II van CROW publicatie 262, categorie 1).  
Een verblijfsrecreatievoorziening met een bovenlokaal karakter komt in aanmerking voor verwijzing.  
Dit betekent dat de volgende voorzieningen in aanmerking komen voor verwijzing:
  - bungalowpark
  - stacaravanterrein
  - Verblijfsrecreatievoorzieningen buiten de bebouwde kom, kunnen op eigen initiatief en eigen kosten een aanvraag doen voor bewegwijzering;

De te plaatsen borden dienen te voldoen aan de eisen zoals gesteld in § 5.

- Horeca binnen de bebouwde kom  
Een horecavoorziening binnen de bebouwde kom kunnen op eigen initiatief en eigen kosten een aanvraag tot het plaatsen van bewegwijzering doen.  
Hierbij worden de richtlijnen van de CROW gevolgd (bijlage II van CROW publicatie 262, categorie 1). Een horecavoorziening met een bovenlokaal karakter komt in aanmerking voor verwijzing. Dit betekent dat de volgende horecavoorzieningen in aanmerking komen voor verwijzing:
  - hotel
  - hotel-restaurant
  - motel
  - partycentrum
  - restaurant

Niet in aanmerking komen;

- café
- broodjeszaak
- snackbar/frituur
- IJssalons
- biljartcentrum
- pension

De te plaatsen borden dienen te voldoen aan de eisen zoals gesteld in § 5.

- Horeca buiten de bebouwde kom

Een horecavoorziening buiten de bebouwde kom kunnen op eigen initiatief en eigen kosten een aanvraag tot het plaatsen van bewegwijzering doen.

- Monumenten en landgoederen  
Om in aanmerking te komen voor verwijzing dienen monumenten en landgoederen:
  1. toegankelijk te zijn voor derden.
  2. minimaal 6 maanden per jaar geopend te zijn
- Bezienswaardigheden en attracties

Alleen bezienswaardigheden en attracties, gericht op de toerist en/of recreant, die niet vallen onder bovengenoemde groepen, komen in aanmerking voor verwijzing.

### **5. Systeem bewegwijzering**

Provincie Noord-Brabant adviseert om regionaal hetzelfde systeem toe te passen voor verwijzing naar toeristisch-recreatieve objecten.

Dit systeem maakt gebruik van strokenborden die vervolgens gestapeld geplaatst worden op flespalen, buispalen of aan masten. Hierbij worden de borden uitgevoerd in witte tekst op een bruine achtergrond. Bijbehorende pictogrammen worden uitgevoerd in zwart, in een wit veld op de bruine achtergrond. De pictogrammen die gebruikt worden zijn in overeenstemming met de pictogrammen die in de CROW richtlijnen 262 worden voorgesteld en die ook internationaal worden gebruikt. Dit alles vanuit het oogpunt van het bereiken van uniformiteit in de bewegwijzering. De bruine kleur wordt in veel Europese landen al gebruikt voor recreatieve en toeristische bebording.

### **6. Aanschaf en onderhoud bewegwijzering**

Niet-commerciële bestemmingen;

Objecten, zonder commercieel doel, die volgens de selectiecriteria recht hebben op bewegwijzering, zullen geplaatst en onderhouden worden door de gemeente Heeze-Leende. Zowel de schoonmaakkosten, als de onderhoudskosten en de schade/vervangingskosten komen voor rekening van de Gemeente Heeze-Leende.

Commerciële bestemmingen;

Voor objecten die een commercieel doel hebben geldt, dat zij recht hebben op bewegwijzering wanneer aan de selectiecriteria en aanvullende criteria wordt voldaan. De kosten van aanschaf en plaatsing komen echter voor rekening van de eigenaar/beheerder van het te bewegwijzeren object. Zowel de schoonmaakkosten, als de onderhoudskosten en de schade/vervangingskosten worden middels in rekening gebracht bij de eigenaar/beheerder van het bewegwijzerde object.

**Bijlage 1. Bestemmingen die op basis van de selectiecriteria in nog aanmerking komen voor verwijzing.**

**Horeca**

Buiten de kern:

Jagershorst  
Bistro De Molen  
De Hospes  
Brasserie Gezellig  
De Boswachter

Kern Leende

De Scheuter  
Kern Heeze  
Hostellerie Vangaelen  
De Artis  
Boreas

**Verblijfaccommodaties**

Buiten de kern

De Prins  
Manege Meulendijks  
Riesterblik  
Heezerenbosch  
De Fuut  
Het Zwartbroek  
't Uilennest

**Dagrecreatie**

Buiten de kern

No No's Land  
Toos Bonten  
Manege Meulendijks  
Manege De Molenberg  
Manege De Meijldijk  
Galerie Kempro  
De Kliuw  
Natuurpoort de Plaetse